

דברי הימים

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

י"ד תשרי התשפ"א
שנה ה'

פרשת בראשית

שבת מברכין חודש חשוון

גיליון 353

זמני השבת

5:48	הדלקת הנרות:
6:04	שקיעת החמה:
6:03	מנחה קבלת שבת:
6:17	עלות השחר:
7:29	נץ החמה:
8:00	דף היומי:
9:00	שחרית:
10:06 - 9:30	סופ"ז ק"ש:
12:46	חצות:
5:50	מנחה:
6:53	מוצאי שב"ק:
7:16	מוצאי שב"ק - ר"ת:

זיכוי הרבים

רכשו לכם זכות הפצת הגליון 'דברי חיים' להצלחה ולסיד"ש בכל הענינים או להנצחה קרוביכם.

kehilasdivreichaim@gmail.com

נדבת

חפסת גליון ופצתו

לעי"נ

האשה החשובה

והכבודה מרת יהודית

חנה מקסוול ע"ה בת

הר"ר שלמה וויט צ"ל

נלב"ע כ"ז ניסן התשנ"ב

בראשית ברא

הפרשה מתחיל במילים "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ". ההתבוננות בבריאה מעידה על הבורא שלה. אדם שחושב שהבריאה היא תוצר אקראי, אינו מתבונן כדבעי.

סיפור נפלא הממחיש זאת: מלך אחד קרא ליועצו היהודי ושאל אותו: "מי ברא את העולם?". "הקדוש ברוך הוא!" השיב היועץ בפשטות. המשיך המלך לשאול: "ומניין אתה יודע זאת?!" מבלי לחשוב מיד ענה הלה: "זו היא אמונה!". המלך רטן: "אמונה איננה תשובה! יש לך שלשה ימים להביא תשובה הולמת, ולא תמיר את דתך כיתר השרים בממלכתך!"

במועד הנקוב הגיע היועץ וביקש לשיר למלך פיוט, המלך נענה. ומהיהודי קלח שיר מרתק על המלך בחרוזים מעשה ידי אומן. כשסיים שאל המלך בתדהמה: "מי חיבר את היצירה המופלאה הזו?". היהודי הניד ראשו ואמר: "מה זה חשוב! הרי ממילא המלך לא יאמין לי". הדבר סיקרן עוד יותר את המלך והוא דרש מיועצו לומר לו לאלתר מיהו היוצר!

או אז פתח היהודי את פיו, וסיפר למלכו: "בביתי מתגורר עימי קוף, גידלתי אותו מאז נולד השוכב הקטן. אמש ניגש הוא אל שולחני עליו אני מניח את הקלף והדיו, תוך כדי משחק שפך את הדיו על הקלף ונוצר השיר המופלא הזה..." אך סיים היועץ את דבריו והמלך התפרץ: "שטויות! יצירה מופלאה שכזו הייתכן?". לרגע זה חיכה מיועצו והשיב בחכמה: "אם המלך מבין שיצירה כה פשוטה לא נוצרה מאליה, כיצד מאמין הוא שעולם שלם ומופלא נוצר מאליה? הרי בהתבוננות פשוטה בבריאה מבינים שיש מנגנון שלם שברא ומפעיל את כל היקום?". נהנה המלך מתשובת היועץ ומאז היה מאוכלי שולחנו תדיר...

עומד על כך בעל חובת הלבבות בשער הייחוד, לקראת סוף פרק ו': "ויש בני אדם, שאמרו, שהעולם נהיה במקרה מבלי בורא שהתחילו ויוצר שיצרו. ומן התימה בעיני, איך תעלה בדעת מדבר, בעודנו בבריאותנו, כמחשבה הזאת?"

מסופר על הגאון ר' יוסף חיים זוננפלד צ"ל שנכנס פעם לחנות והמוכר לא היה, לפתע נכנס משכיל אחד ושאל: "היכן בעל החנות?" ורבי יוסף חיים ענה לו: "זו חנות ללא בעלים". צחק המשכיל והפטיר בלגלוג: "אולי כדאי שהרב יראה פסיכיאטר, מאשפוזים אגב על דבר כזה..." כיצד יתכן חנות ללא בעלים?" התריס המשכיל "הנאור" כנגדו. הרב מבלי להתבלבל השיב: "אני אומר שאין בעלים רק לחנות אחת, אתם אומרים זאת על כל העולם ואני צריך אשפוז?!"

דוד המלך אומר בתהילים (י"ט פסוק ב'): "השמים מספרים כבוד א-ל ומעשה ידיו מגיד הרקיע", דהיינו, הבריאה לכשעצמה מעידה על הבורא. הבה נתבונן קצת יותר מסביבנו ונתפעל מגודל הטבע המדהים שברא ה' בעולמינו ונגיע מתוך הכרה לאמונה אמיתית ושלמה במי שאמר והיה העולם.

שאלה המעסיקה את המדענים כבר מאות שנים היא מהו גילו של העולם? לא פעם מנגחים המדענים את היהדות ויוצאים כנגד תורתנו הקדושה בטענה שהעולם קיים מיליוני שנים ומוכיחים זאת על פי אמונתם ולימודם המאששים את טענתם. פשוטי העם אף יאמרו כי לפני מאות שנים לא היו את המכשירים של היום. ועוד טענות כאלו ואחרות על מסקנות שהתקבלו על ידי גאוני עולם וחכמי ישראל במשך הדורות על היקום וגילו.

התשובה פשוטה: תלוי ממתי מסתכלים על העולם. משל למה הדבר דומה: לתערוכה שהוזמנה על ידי המלך ונקבע תאריך לפתיחתה. כל האומנים פסלים וציירים כאחד עמלו כחודש להציג את יצירותיהם ולהרשים את המלך והעם. והנה ביום המיוחל נפתחה התערוכה ברוב פאר והדר. שני חברים החליטו ללכת אף הם ולהנאות מיצירותיהם של אומני המדינה.

והנה בפתח התערוכה עמד פסל של אדם ישיש בגובה שני מטרים הנראה כאמיתי. אמר האחד לחברו: "הבט הפסל לפחות בן 90 אם לא בן 100 שנה..." השיב חברו: "שוטה שכמותך! התערוכה נפתחה רק היום הפסל לא יותר מחודש אחד". כעת, מי משניהם צודק? - שניהם צודקים! האחד הביט על הפסל והעריך את גילו על פי מראהו. ואילו חברו מדד את גילו מרגע היצירה...

כן הוא הנמשל: הקב"ה ברא את השמים והארץ, את הים וההרים ואפילו את האדם כבר מוכנים בגילאים מתקדמים את האדם ברא כאחד בן 50 שנה ולא כתינוק... את ההרים ברא כהרים בני מיליוני שנים ואף את העצים והאבנים. אם כן מה הפלא? המדע מודד את גיל היקום לפי הגיל שנראה היקום ועל פי המכשירים הבודקים את הגיל כפי שנראה לעין...

התורה וחכמי ישראל מודדים מזמן היצירה וזה לא יותר מ-5800 שנה...

העורך

קודם הבריאה, לא היה שום נברא ושום מציאות רק הקב"ה אין עוד מלבדו כפשוטו, וכן לא היה מציאות של זמן כי הזמן תלוי בבריאת סדר הגלגלים שנברא ביום רביעי של הבריאה, לפיכך השכל אינו יכול להשיג כלל וכלל מה שהיה כי גם השכל הוא נברא, ובריאת העולם היה יש מאין ממש, צימצום אחר צימצום כמבואר בספה"ק ואכמ"ל.

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ:

לשיטת רש"י אין הביאור שבראשונה ברא את השמים ואת הארץ דהא בתורה כתיב בריאתם אחרי כן ובריאת השמים היתה מאש ומים שנברא אחרי כן כמבואר ברש"י להלן פסוק ח', אלא הביאור בתחילת הבריאה של השמים והארץ, אז היתה הארץ תוהו ובוהו, אבל **הרמב"ם** חולק על זה ולדעתו הביאור שבראשונה ברא בריאה של יש מאין דהיינו השמים והארץ והם מציאות של אש עפר רוח ומים, ואח"כ בכל יום סידר את הבריאה כמבואר בפסוק.

ביום הראשון נברא האור, לדעת הגמרא חגיגה י"ב. היה זה כמו המאורות שנבראו ביום רביעי, אלא שביום ראשון נברא המציאות של אור וביום רביעי נתלו בסדר של השמש ושאר כוכבים למעלה, ו**זמל"ט** אמרו שביום ראשון נברא אור גדול שהיה אפשר לראות בו מסוף העולם ועד סופו, ונגזר כי הרשעים היו משתמשים בה לרע, ועל ידי התורה אפשר להשתמש בו [ברוח הקודש וכדומה].

ביום השני נברא הרקיע להבדיל בין המים העליונים למים התחתונים, ובילקוט מעם לועז כתב דלמעלה למעלה יש מציאות של מים ואין זה רק ענין רוחני, ו**זכפ"ט** דמה שנקרא הרקיע בשם "שמים", הוא מתיבת "שם" דמורה על מקום רחוק מאוד שאי אפשר להשיגו בכלל, ומעולם לא יגיע נברא לשם [מלצ"ס]. אמנם על ידו נשפעת סדר המערכת הכוכבים ומזלות וההשפעה שלהם על הארץ [רש"י הירט].

ביום השלישי נגמר הבדלת המים וסידורו על הארץ, ונבראו על הארץ העשבים והעצים, לדעת רש"י הקב"ה ציוה להעצים שהם בעצמם יהיו ראויים לאכלם כמש"כ עץ פרי עושה פרי, "והיא לא עשתה כן", רק עץ עושה פרי, [כי כל הנבראים יש להם בחירה לא רק האדם בלבד עי' שלס"ק]. ולדעת הרמב"ם כל העצים היו אז ראויים לאכילה, ורק לאחר חטא אדם הראשון נתקלל האדמה ואז הפסיקו העצים להיות להם טעם פרי.

ביום הרביעי נברא השמש והלבנה וכל הכוכבים והמזלות, והגם שלפי ערך, הארץ הוא כטיפה מן הים כלפי כל צבאות השמים אשר יש בליונים כוכבים בריחוק של בליונים שנים ומה שהמדעים יודעים היום הוא אפס קצהו מכל צבאות השמים, מ"מ כל תכליתם הוא לשמש את הארץ שאנו גרים עליה שבה אפשר לקיים התורה הקדושה ולהודות להשי"ת שזהו תכלית הבריאה, ויש בזה שני ענינים, א' שכך הוא סדר תליית הגלגלים ורק באופן הסדר של כל אלו הכוכבים ומזלות עומד העולם באופן כזו, וכך היה בימות הבריאה עד סוף העולם שסדר הגלגלים לא נשתנו אפילו כחוט השערה, ב' שגלגלם להכיר עד כמה גדלות הבורא וכח הבריאה איך שברא ומנהיג לכל דבר, כי התבוננות בצבא השמים מביא האדם ליראה ואהבת השי"ת כמבואר ברמב"ם הל' דיעות.

רש"י מציא שהלבנה נברא במאור גדול כמו השמש ואח"כ נתמעט, ולכן כתיב בתחילה שני המאורות הגדולים ואח"כ כתיב מאור הקטן, אמנם **זמ"ט** כתב שנברא לכתחילה קטן כמו שאנו רואים והאור היה ג"כ קטן כמו שהוא עכשיו רק נקרא גדול כי אצל הקב"ה אין חילוק אם יש מאור קטן או גדול כי כל אחד יש לו תפקידו, ורק לאחר מכן ניטל המאור מן הלבנה וכל אורה הוא רק מכח השמש.

ביום החמישי נבראו העופות והדגים, ונבראו ביום מיוחד ולא ביחד עם הבהמות והחיות שנבראו ביום שישי כי טבעם שונה ואינם מגושמים כל כך שנבראו ממים ומרקק מים ולא מן האדמה ולכן הדגים אינם צריכים שחיטה והעופות צריכים רק סימן א' [מהרש"א סוף"ק דחולין]. ונברכו בברכה מיוחדת של פרו ורבו כי דרך החיות לאכלם ולאבדם מהא לכן נברכו שיהיו בהרחה כדי שלא יופסד המין [ספ"ט].

לפלא שאין העופות אוכלים מפרי העץ אף שזה שייך יותר להם, כי בתורה כ' שהקב"ה נתן להם העשב דוקא, וזה מראה על נצחיות התורה אסתכל באורייתא וברא עלמא.

ביום השישי נבראו הבהמות והחיות והאדם, **כתב זכ"ר** הדורות כך היה סדר הבריאה במשך הי"ב שעות של יום השישי, שעה א' כנס עפר מכל קצוות העולם למקום אחד כדי שבכל מקום שיקבר האדם יהפך הבשר והעצמות לעפר, שעה ב' נעשה מהעפר צורת גולם של גוף, שעה ג' נמתחו אבריו, שעה ד' נתנה בו נשמה, שעה ה' עמד על רגליו, שעה ו' קרא שמות לבעלי החיים, שעה ז' נזדווגה לו חוה, שעה ח' נולדו קין והבל יחד עם תאומותיהם, שעה ט' נצטוו שלא לאכול מפרי עץ הדעת, שעה י' עבר ואכל, שעה י"א נדונו לגרשם מגן עדן, שעה י"ב גורשו מגן עדן והלך להר המוריה.

חיבור סוף התורה לתחילתה - לעיני כל ישראל כי רש"י שבירת הלוחות וזוה התחילת סדר התשובה של חטא העגלה, ועי"ז פעל משה רבינו ענין של וינחם ה' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו, היפוך נחמתי כי עשיתים, והוא כח התשובה, ולכן אומרים לעילא מן ברכתא וכו' ונחמתא, ענין הנחמה הכח לחזור ולתקן העבר ולעשות דבר חדש כמש"כ השיבנו ה' אליך חדש ימינו כקדם, ויש כ"ח תיבות מאמן היא שמיה רבה עד ונחמתא דאמירן בעלמא **כמזולר 33** עה"ט בריש פרשת בראשית כי בקהלת יש י"ד עתים לטובה וי"ד עתים להיפוך, ויש כח ביד האדם ע"י תשובה ותפילה להפוך עתים רעה לעתים טובה, כמו שקרה בחטא העגל.

ולזה כ' בראשית ב' ראשית, פעמים ראשית ענין התיקון ופירושו אני הוי"ה קודם החטא אני הוי"ה לאחר שיחטא שמתחילין מחדש וכן בכל מצב שהוא, יש מציאות של ראשית, דהיינו התחלה מחדש, לכן אומרים בתפילת עלינו לשבח לתת גדולה ליוצר בראשית, הקב"ה יצר המציאות של בראשית, אני ה' שם הוי"ה ב"ה מהוה כל ההיות, ואתה מחיה את כולם.

בראשית ברא אלקים:

הטעם שהתורה מתחיל בכ' והוא ג"כ ב' רבתי, יש בחז"ל כמה טעמים, א' לרמז על ב' חלקים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, התורה שבכתב מתחיל בכ' והתורה שבע"פ מתחיל מאימתי ורמז לדבר ודברת בם, שהאדם יעסוק בין בתורה שבכתב בין בתורה שבעל פה, ב' אות ב' רומז לברכה כי התורה הוא מקור הברכה ולא דברים אחרים שאף אם יש למי שהוא עושה אם אינו בדרך התורה הוי קללה כמש"כ בקהלת עושר שמור לבעליו לרעתו הקב"ה משלם לו שכרו בעולם הזה וכ"כ ומשלם אל פניו להאבידו, משא"כ א' רומז לארור, ג' לרמז על שני העולמות עולם הזה ועולם הבא, וכולן תלויין זב"ז, העוסק בתורה שבכתב ותורה שבעל פה זוכה לברכה מרובה בעולם הזה ובעולם הבא.

בראשית ברא אלקים:

למנו מז"ל בעשרה מאמרות נברא העולם, וכתב הרע"ב אף שבבראשית כ' רק ט' פעמים ויאמר, מ"מ בראשית ג"כ מאמר הוא, וקשה לפי"ז א"כ למה לא כתב ויאמר אלקים יברא שמים וארץ, וכתב **זמ"ט** כתב **זמ"ט** כי אמירה שייך רק אם יש למי לומר הדברים, לכן אחר שברא את השמים והארץ שהם יסודי הבריאה היה יכול לומר להשמים שממנו יצא דברים שלמעלה ולארץ שממנו יצא דברים שלמטה כמש"כ תוצא הארץ וגו', אבל תחילת הבריאה של שמים וארץ היה בריאה של

יש מאין, וא"כ לא שייך לומר לשון אמירה, אבל באמת זה כמו מאמר עכ"ד, ובתורה תמימה הביא הגמרא ביומא דף נ"ד עה"פ אלה תולדות שמים וארץ בהבראם שתולדות השמים משמים נבראו ותולדות הארץ מהארץ נבראו.

צטפת אמת לר"ה דף ל"ב הקשה דליכא אלא ח' ויאמר במעשה בראשית, ותי' **צטס** הרה"ק **הכזי** ר' **צונס** **מפסיקמל** ז"ל דויאמר אלקים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע וגו' לכם יהיה לאכלה, הוא בכלל מעשה בראשית, ואף דלכאורה אין זה ציווי כלל אלא סיפור דברים בעלמא כמו שהעיר התוס' רי"ד שם, מ"מ מבואר במדרש דעד אז לא היה ראוי לאכילה, ואחר ציווי זו נעשה ראוי לאכילה ממילא הוי בכלל מעשי בראשית.

את השמים ואת הארץ:

ראיתי לבאר למה באמת צוה הקב"ה מקודם שיבראו שמים וארץ ואח"כ מהם נתהוו שאר דברים, כי ידוע שהקב"ה עשה תנאי עם מעשי בראשית שרק אם יקבלו ישראל את התורה יקיים העולם, והנה בדיני תנאי צריך להיות התנאי קודם למעשה אמנם צריך להיות למי להגיד התנאי, לכן ברא מתחילה השמים והארץ, ולהם אמר התנאי ואח"כ המשיך בכריאה השלימה, ועל שאר הבריאה יש תנאי שהקב"ה יחריכו, אבל השמים והארץ היו נשארים במקומם, וכן משמע מדברי רש"י בתחילת האזינו, שהשמים והארץ יכולים להיות עדים שהם קיימים לעולם, פי' ועליהם לא היה התנאי.

"בראשית", הגר"א ז"ל אמר פעם לתלמידיו שכל התורה כולו נכלל בתיבת "בראשית" קפץ א' ושאל איפה מרומו פדיון הבן, השיב לו הגר"א תיכף ומיד, בראשית ר"ת בן ראשון אחר שלשים תפדה, שאל השני איפה מרומו שיש לעשות ברכה קודם אכילה השיב לו בראשית ר"ת בקול רם את שם י' תבור, וחסידיה היו אומרים שבראשית ר"ת צרון אלקינו שיהיו ישראל בשמחה תמיד, שההולך ללמוד צריך לילך בשמחה ובחשק וממילא ירגיש טעם מתיקות התורה.

בראשית ברא אלקים:

בגמ' מגילה ט. איתא מעשה בתלמי המלך שתירגמו לו ע"ב זקנים את התורה, הפכו וכתבו אלקים ברא בראשית, ופרש"י הטעם שלא יאמר בראשית שם הוא ושתי רשויות הן וראשון ברא את השני, ויש להבין א"כ למה לא נכתב באמת אלקים ברא בראשית, ומיד בתחילת התורה יש כבר פתחון פה למינים לכפור באמונה, וכתב **צטס** **צספ** **טעס** ולעת שמזה אנו רואים הוראה כיצד לגשת ללימוד התורה, דבאמת התורה ניתנת רק למי שמחפש האמת, אבל למי שלא יחפש את האמת, גם את התורה יסלף, ואפילו בתיבות ראשונות כבר יסלף את הפירוש הנכון.

ומספרים על הגמון ר' חיים הלוי מצניסק ז"ל שכופר א' אמר לו הסיבה שאינו מאמין מפני שיש לו קושיות על הנהגת הבורא וקושיות על חכמי ישראל וכדומה, אמר לו הגר"ח זצ"ל "אם יש לך קושיות אני מוכן לתרצם, אבל האמת הוא שאין לך קושיות, רק תירוצים על התנהגותך, שאתה רוצה להצטדק עצמך למה אין אתה רוצה לקבל עול המצות, ועל תירוצים לא אוכל לתרץ תירוצים".

צכטי, א"ר יצחק לא היה התורה צריך להתחיל אלא מהחודש הזה לכם ולמה פתח מבראשית שלא יאמרו האומות ליסטים אתם שכבשתם את הארץ וכו', לכאורה יש להבין דהקושיא היתה למה נכתב בתחילת התורה בראשית וענין הבריאה, דהיה יכול לכתוב באמצע או בסוף, וא"כ מה תי' עכשיו שלא יאמרו האומות ליסטים אתם לכן נכתב בתחילה,

לכאורה זה אינו תי' על הקושיא רק תי' למה נכתב ענין הבריאה בכלל אבל לא למה נכתב בתחילה, ותי' **צספ** **פירס** **יוסף** דיידוע קו' המפרשים למה לולב הגזול פסול משום מצוה הבאה בעבירה לימא עשה דלולב דוחה ל"ת דגזול, וכתב **צטטמ"ק** דף פ. דבלאו שבין אדם לחבירו אין שום עשה יכול לדחות, מזה אנו רואים שאיסור גזל הוא חמור מכל הלאוין וגם חמור מכל מ"ע, וזה הורה לנו השי"ת בתורתו הקדושה שבתחילת התורה כתב ענין הבריאה, שלא יאמרו ליסטים אתם, ולא יהיה שום חשש גזל שקודם לכל מצות התורה, וא"ש למה כתב בתחילה.

ברש"י הנ"ל, באמת הקושיא במקומו עומדת דהיה יכול להתחיל את התורה בהחודש הזה לכם, ואח"כ היה יכול לכתוב ענין הבריאה ועדיין היינו יודעים שהקב"ה ברא העולם ובידו ליתן א"י למי שרוצה, ולמה הוצרך להתחיל בבראשית, ראיתי **צספ** **אור** **צלאט** שכתב ליישב דמבואר בגמ' סנהדרין נ"ט דדבר שנאמרה לכן נח ונשנית בסניי לזה ולזה נאמרה אבל דבר הנאמר רק לאחר סיני לא נאמרה אלא לישראל, לכן אם היה אומר ענין הבריאה לאחר התחלת ציווי המצות היו הגוים אומרים שזה אינו נוגע לנו ונאמר רק לבני ישראל, לכן הוצרך להתחיל התורה בענין הבריאה קודם ציווי המצות בהר סיני כדי שיהיה נאמר להגוים ג"כ.

צכטי **הנ"ל**, אין המקרא הזה אומר אלא דרשוני, בשביל התורה שנקרא ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית, האדמו"ר ר' אברהם יעקב מסדיגורא היה אומר שהאדם צריך לדרוש תמיד בשביל [דהיינו בעד] התורה ובשביל בני ישראל ולא ח"ו כנגד התורה ולא ח"ו כנגד בני ישראל.

בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית: הראשי תיבות של כל חומש של חמשה חומשי תורה "בראשית ואלה ויקרא וידבר אלה" ר"ת כ"א רמז למש"כ בתהלים "אך" טוב לישראל, ולכן רש"י מתחיל כל ספר בשבחן של ישראל, כאן כותב בשביל ישראל, בספר שמות ובמדבר מתחיל שמנין בני ישראל מפני שהקב"ה מחבבן, בויקרא רש"י מסביר החילוק בין נביאי ישראל לשון ויקרא שהוא קורא בחיבות שמלאכי השרת משתמשין בו, ובדברים שהוכיחן ברמז משום כבודן של ישראל, וכן ר"ת של בראשית שמות ויקרא במדבר דברים הוא שד"י רמז לשומר דלתות ישראל לימוד התורה נקרא לשקוד על דלתות יום יום. [משלי ח ל"ד].

ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד:

אומר ה"ס רבי ישראל מרזון ז"ל בין ויהי ערב דהיינו שהוא בבחינת ערב וחושך דהיינו לא מוצלח, בין ויהי בוקר שההצלחה מאיר לו, יום אחד תידע שהכל ממקור אחד ולא ח"ו שני רשויות אלא הכל בא בחשבון.

ויהי ערב ויהי בוקר יום שני:

ביום השני לא כתב "כי טוב" רק ביום השלישי נכפל בו כי טוב, והטעם כי ביום השני נעשה פירוד בין המים העליונים להמים התחתונים ופירוד אינו דבר טוב, וקשה הלא גם ביום הראשון היה פירוד דכתיב "ויבדל" אלקים בין האור והחושך, וא"כ למה ביום ראשון כתב כי טוב, ותי' **האלדמו"ר** **מסר"צ** **מסנרעט** ז"ל שאם מבדילים בין צדיקים לרשעים דהיינו בין אור לחושך אזי זה דבר טוב אבל כשההבדל והפירוד נעשה בין מים למים שהוא בין מין למינו דהיינו בין החרדים בעצמם זה אינו דבר טוב כלל.

ונעשה אדם בצלמנו:

ואמרו חז"ל למה כתב לשון רבים הלא הקב"ה בעצמו

לע"נ

לע"נ

הרה"ח ר' חזקוני בן הרה"ח ר' יוסף חיים גרינוואלד זצ"ל

הרה"ח ר' בנימין בייטש בן הרה"ח ר' ישראל חזקוני זצ"ל

אדם נועד לו תפקיד בחייו לא לאכול ולשתות וליהנות מעולם הזה אלא לפעול משהו לטובת אחרים ולטובת עצמו ולשבר התאוות הגשמיות שלו, שואל אותו הקב"ה האם עשית מה שמוטל עליך לעשות.

עץ הדעת, יש כמה שיטות בחז"ל מה היה העץ הדעת, [א] שהיה חטה, [ב] שהיה גפן, [ג] שהיה אתרוג, [ד] שהיה תאנה.

הנחש הקדמוני, נחלקו בו חז"ל לדעת ר' יצחק הנחש הוא היצר הרע, לדעת ר' יהודה היה נחש במציאות, ור' שמעון הכריע שהינו הך, והספורנו כתב שהשם נחש הוא סימן כמו שהארי הוא המלך של החיות, כמו כן הנחש הוא הרע של החיות כי אין לו שום תועלת רק מזיק לאחרים וכן הוא היצר הרע שכל תכליתו הוא להזיק.

כתב ר' זלמן סאלאקין ז"ל שהעץ הדעת הוא מקור לכל החטאים, השטן מסית את האדם שישאף להשכלה מדומה המסוגלת לפקוד עיני האדם והוא מבין היטיב יותר מהתורה הקדושה והחכמה, אמנם העיקר להתבטל לדעת תורה הקדושה.

וישעו ה' אל הבל ואל מלכותו:

כתב הסתם סופר שיש בזה יסוד גדול בעניני התפילה ודרכי ה' בקבלת התפילות, כי המתבונן בפרשה זו ישתומם אהא דמבואר בפסוק שהקב"ה שעה של מנחת הבל ולא אל קין, ואח"כ מבואר בפרשה שהבל נהרג ולא נשאר ממנו שם ושארית בעוה"ז, וקין אשר לא שעה ה' אל מנחתו ראה בנים ובני בנים לאלפים ורבבות בוני עיירות ומדינות כמבואר במדרש, אבל האמת לאמתו הוא שהמתבונן לאחר כל המשים רואה כי מקין לא נשאר כלום ונאבדו כולם במבול ולא נשאר שם ושארית, ורק משום להורות מידת ארך אפים קיבל הקב"ה תשובתו והמתין עבורו עד המבול ולא יותר, משא"כ הבל מצולח צמלח וצרכינו צמי [על הפסוק כי שת לי אלקים זרע אחר תחת הבל] נתגלגל בשתי שממנו הושתת העולם, ואח"כ בנח בונה עולם השני אחר המבול, ואח"כ במשה רבינו שבשבילו נברא כל העולם כולו, ואיתא בכתבים נש"מ"ה ר"ת נח שת משה הבל, לכן המתבונן בזה היטיב רואה איך שסוף כל סוף שעה הקב"ה אל הבל ואל מנחתו כי ממנו נתגלגל כל קיום העולם, וכן בכל עניני עוה"ז לפעמים אין רואים התועלת והתכלית מאיזה דבר ורואים איך שרשעים מצליחים וצדיקים סובלים, אבל סוכ"ס יש חשבון על כל דבר.

ויאמר קין אל הבל אחי ונני:

ולא כ' בתורה מה אמר לו וצטט הגר"א שקרא לו אחי ועי"ז ארימה אותו ולכך אל הקב"ה איה הבל אחי דהיינו שקראת לו אחי ועי"ז רמית אותו, ובשם בעלי מוסר שהקב"ה הוכיח את קין, אבל הרשע כששומע מוסר חושב שמדברים על אחרים, ויאמר קין אל הבל אחי שחשב שהמוסר הוא בשבילו.

זה ספר תולדות אדם:

הגאון רבי מייס עוזר ז"ל בא לבקר אצל הגאון רבי אליהו מייסלס ז"ל אב"ד לאדז, והביא לו את הספר אחיעזר במתנה, ואמר לו מדוע אין הוא מוציא לאור ספר מרוב חידושי, אמר לו הגרא"ח הלא יש לי ספר, ותמה הגר"ע איפה הספר, השיב לו בא אתי, והראה לו בארון שטרי חוב וקבלות שהתחייב עצמו לפרנס ת"ח ועניים אלמנות ויתומים וכדומה, והוסיף זה הספר שלי, כדכתיב זה ספר תולדות אדם ועיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, אחר הרבה שנים סיפר זה הגר"ע להגר"י מישקובסקי והוסיף שהרב דלאדז צודק, בעולם העליון נהנין מאוד מספרו.

ברא העולם אלא ללמד דרך ארץ שיהא הגדול נמלך בקטן והוא מידת ענוה, ובזה פירש הר"י העשיל מקלאקא ז"ל מה שאמרו חז"ל כל המתגאה כאילו עובד ע"ז, ולכאורה קשה למה מגיע עונש קשה על גיאות שיזדמו אותו לע"ז, אלא כל המתגאה פי' שלא למד מדרכי השי"ת שיש להתנהג בענוה ולהימלך בקטן, ועל המתגאה קשה למה כתב בתורה נעשה שהלא המתגאה אינו לומד הפשט שהכונה בזה משום ענוה כי הוא אינו נהוג בענוה בכלל, וע"כ משום דס"ל שיש ח"ו שני רשויות לכן כתיב נעשה בלשון רבים, ושפיר הוי כמו עובד ע"ז.

המגיד הגדול ממעזריטש היה מקרב הרבה אנשים פשוטים אף שהיה לו תלמידים גדולי תורה וצדיקים מופלגים, שאלו אותו למה הוא עוסק כ"כ עמהן, השיב הלא הקב"ה ברא ארץ ומלאה ויושב היה עם נשמות הצדיקים בנן עין ונהנין מזיו השכינה ועוסקים ברוחניות, פתאום החל להתעסק בבריאת עולמו וברא אדם מן האדמה, מן הסתם שאלו אותו ג"כ למה אתה עוסק בענינים קטנים כאלו, אמנם עיקר ההנאה של הקב"ה הוא דוקא מאנשים פשוטים כאלו, שעבודתם חשוב כי אצלם הדבר עולה במס"נ.

ויברך אלקים את יום השבת:

אמרו חז"ל כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, י"ל הענין כי ברכה בעולם הזה יש לו לפעמים חסרון כי מי שיש לו מנה רוצה מאתים ואינו שבע רצון במה שיש לו, אמנם מי שיש לו אמונה שהכל מהשי"ת ואין אדם יכול לנגוע במה שמוכן לחבירו, א"כ אין לו תאוה ליותר כי שבע רצון במה שנתנו לו ויודע שאין מגיע לו עוד, וכן הוא בשבת קודש כי היא מקור הברכה לכל ימי השבוע אף שבשבת אינו עובד, מ"מ ע"י האמונה דוקא משפיע לכל ימות השבוע וממילא מי שמרגיש קדושת שבת אין לו שאיפה ליותר כי יודע שהכל מן השמים, וזה נחלה בלי מצרים שאינו מוגבל ומרגיש שמיצר לו רק אדרבה הוא שמח בחלקו שנתן לו הקב"ה. [יש רמז לזה "יציאות השבת שתיים שהן ארבע", אף שמוציאין להוצאות שבת שתיים יגיע לו כפל שכר דהיינו ארבע].

ויברך אלקים את יום השבת:

איתא צמלח שברכו באור פניו של האדם שאינו דומה אור פניו של אדם בכל ימות השבוע לאור פניו בשבת, וכתב הספת אמת שלפי זה מוכן למה אין צריכים פנים חדשות בשבע ברכות בשבת, ובפשטות הביאור שבשבת יש שמחה ממילא, וקשה להבין הלא זה שמחת שבת ולא שמחת חתן וכלה ולמה יהיה זה בכלל פנים חדשות, אבל לדברי המדרש הנ"ל מוכן היטיב שבשבת יש לכל א' פנים חדשות ממש, וממילא אין צורך באחר.

כל האומר ויכולו לליל שבת נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית, פעם אחת נכנסו חברה של משכילים ולצים לבית מדרשו של הרה"ק מהר"י מקאלגורס ז"ל בשעה שנכנס לשולחן הטהור, והצדיק הבחין בהם ואמר בקול רם "באמירת ויכולו הלא אומרים עדות על הקב"ה שברא השמים והארץ ואין לך עדות יותר חשוב מאמירתו בשעה שיש מכחישים על העדות, לכן נאמר הקידוש בכונה מיוחדת נגד הני מכחישים".

ויאמר לו איכה:

כשהובא צעל הסניף לתפיסה בפעטערבורג וישב שם זמן מה, ביקר אצלו הצאר שהיה חכם גדול בידיעת תנ"ך ושאל אותו מה מובנה של השאלה איכה! וכי לא ידע ה' היכן הוא, השיב לו הרבי כונת הקב"ה היה איכה! היכן אתה בעולמך, כל

